

Meertalige opvoeding in theorie en praktijk

Universiteit Utrecht

Eindwerkstuk Bachelor Nederlandse taal en cultuur

Begeleider: Marko Simonovic

Tweede lezer: Jacomine Nortier

Studente: Lisa Lam, 4194918

Blok 4 2015-2016

NE3VD11017

7,5 ETCS

Samenvatting

In dit eindwerkstuk beschrijf ik het onderzoek naar wetenschappelijke kennis over en beoordeling van de meertalige opvoedmethode OPOL en het opvoeden zonder specifieke opvoedmethode waarin het mengen van talen voorkomt. Vanuit hier sla ik een brug naar de attitude van ouders ten opzichte van de OPOL methode enerzijds en manier van meertalige opvoeding waarbij codewisseling voorkomt anderzijds.

Het theoretisch kader beschrijft de belangrijke rol van de input bij meertalige verwerving, en gaat vervolgens in op twee manieren om die input aan te bieden: de ‘One Person- One Language’ (OPOL) methode, waarbij het doel is om de talen zoveel mogelijk gescheiden aan het kind aan te bieden en de opvoeding zonder specifieke opvoedmethode, waarbij de talen door de ouder gemengd worden aangeboden aan het kind. De populariteit van de OPOL methode tijdens de meertalige opvoeding komt naar voren, terwijl onderzoek laat zien dat dit niet de meest efficiënte methode is voor het stimuleren van evenwichtige meertaligheid bij het kind. Bovendien lijkt er doorgaans negatief over codewisseling te worden gedacht, terwijl onderzoek de positieve aspecten van codewisseling tijdens de opvoeding belicht. Echter, expliciet onderzoek die deze negatieve attitude ten opzichte van codewisseling kon bevestigen, ontbrak. Ook worden de factoren beschreven die volgens onderzoeken een positieve bijdrage leveren voor de meertalige opvoeding.

In deze scriptie wordt vervolgens een empirisch onderzoek beschreven dat de attitude ten opzichte van codewisseling onder hoogopgeleide ouders van kinderen van nul tot en met vier jaar oud onderzoekt. Hieruit komt naar voren dat de meerderheid van de ouders de OPOL methode prefereert en daarbij een negatieve attitude ten opzichte van codewisseling heeft. De positieve aspecten van codewisseling op de meertalige opvoeding en de factoren die een positieve bijdrage leveren aan de meertalige opvoeding lijken nauwelijks naar voren te komen in de opvoedmanier die ouders willen toepassen. Mogelijk kan dit in verband worden gebracht met een onvoldoende of verkeerde voorlichting van ouders met betrekking tot het meertalig opvoeden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave.....	3
Introductie	4
1. Theoretisch kader	6
1.1 Meertalige opvoeding: rol van input	6
1.2 Manieren van meertalig opvoeden	7
1.2.1 Een opvoeding volgens de OPOL methode.....	8
1.2.2 Een opvoeding met codewisseling	10
1.2.3 Een effectieve opvoeding	13
1.3 Conclusie	14
Vraagstelling	15
Hypothese.....	15
2. Empirisch onderzoek	16
2.1 Methode van onderzoek	16
2.2 Resultaten	18
2.3 Discussie.....	30
2.4 Conclusie	33
Literatuurlijst.....	35
Bijlage I Enquête meertalige opvoeding	36

Introductie

In dit eindwerkstuk onderzoek ik of de wetenschappelijke theorie over meertalige opvoeding aansluit bij meertalige opvoeding in de praktijk. In dit onderzoek gebruik ik de volgende definitie van meertalige opvoeding: Het simultaan aanbieden van meer dan één taal aan het kind voor de leertijd van vier jaar oud (Bossers, Kuiken & Vermeer, 2015, p. 22). Vervolgens wordt de volgende definitie van meertaligheid als uitgangspunt genomen: Iemand is meertalig als hij of zij afwisselend meer dan één taal gebruikt ten behoeve van de interactie met relevante gesprekspartners (Penninx, Münstermann & Entzinger, 1998).

De meertalige opvoedmethode OPOL, waarin het zoveel mogelijk scheiden van de talen de nadruk heeft, en het meertalig opvoeden zonder specifieke opvoedmethode waarin het mengen van talen (codewisseling) aanwezig is, worden nader onderzocht. Codewisseling betreft het spreken van twee of meer talen binnen één zin of tussen twee zinnen, zoals “The cat krijgt eten” of “Feed the cat, hij heeft honger”. Deze wetenschappelijke kennis wordt verbonden aan een attitudeonderzoek waarin wordt onderzocht welke attitude ouders van meertalige kinderen tot en met vier jaar hebben ten opzichte van codewisseling.

Wanneer ouders hun kind meertalig willen laten opgroeien, is het niet in alle gevallen vanzelfsprekend dat het kind later beide talen even goed beheerst, ofwel evenwichtig meertalig wordt. Een veelvoorkomende uitkomst is dat het kind één van de talen goed leert beheersen en dat de andere taal of talen minder goed verworven worden (De Houwer, 2007, p. 411).

Mijn langdurige werkervaring met jonge meertalige kinderen heeft me doen afvragen wat de rol van de ouders is in het stimuleren van de meertaligheid van hun kinderen. Daarom onderzoek ik in de literatuur allereerst de rol van de taalinput. Daarna ga ik in op de meertalige opvoedmethode ‘One Person- One Language (OPOL)’, waarbij de talen door de ouders zoveel mogelijk gescheiden aan het kind worden aangeboden. Ik beschrijf vanuit wetenschappelijk onderzoek de voor- en nadelen van deze meertalige opvoedmethode en geef aan wat de attitude ten opzichte van deze methode is. Ook ga ik in op de meertalige opvoeding zonder een specifieke methode, waarbij de talen eerder door beide ouders gemengd aan het kind aangeboden worden en niet zoveel mogelijk gescheiden. Ook hierbij beschrijf ik vanuit wetenschappelijk onderzoek de voor- en nadelen en geef ik de attitude weer ten opzichte van deze manier van opvoeden, zoals deze uit wetenschappelijk onderzoek naar voren is gekomen. Daarnaast onderzoek ik in de literatuur de meest effectieve opvoeding.

In hoofdstuk 2 staat het empirisch onderzoek naar de attitude van ouders ten opzichte van codewisseling centraal. In de methode van onderzoek wordt beschreven hoe het onderzoek is opgebouwd, door uitleg te geven over de respondenten, het materiaal en de procedure. Vervolgens worden de resultaten van het onderzoek per vraag uitgewerkt en worden de methodologische problemen besproken. In de discussie komt het antwoord op de onderzoeksvraag naar voren. Het geeft inzicht in de meertalige opvoeding in de praktijk en de attitude van ouders ten opzichte van codewisseling. De

conclusie vat de uitkomsten van het empirisch onderzoek samen: het doel, de methode en het resultaat van het onderzoek.

1. Theoretisch kader

De wetenschap en de attitude ten opzichte van meertalige opvoeding

In de wetenschap is veelvuldig onderzoek gedaan naar de effectiviteit van verschillende manieren om een kind twee- of meertalig op te voeden. In 1902 werd een methode ontwikkeld die de ‘One Person-One Language’ (OPOL) methode werd genoemd, waarbij de talen per ouder zoveel mogelijk gescheiden aan het kind worden aangeboden. Naast deze vrij strikte opvoedmethode kan een kind ook zonder specifieke methode meertalig opgevoed worden. De talen worden dan eerder gemengd door beide ouders aan het kind aangeboden en niet gescheiden. Beide ouders codewisselen tijdens deze manier van meertalige opvoeding in meer of mindere mate met het kind en het kind gebruikt zelf ook de talen door elkaar.

In §1.1 wordt eerst de rol van de input besproken: hoeveel invloed hebben ouders op de taalverwerving van hun kind? In §1.2 worden de twee verschillende manieren van meertalig opvoeden behandeld. De OPOL methode wordt besproken in §1.2.1 en de opvoeding waarin codewisseling voorkomt wordt in §1.2.2 behandeld. In §1.2.3 wordt de volgens onderzoek meest effectieve opvoedmethode beschreven.

Door verschillende manieren van meertalig opvoeden met elkaar te vergelijken, kunnen er conclusies getrokken worden over welke manier van meertalige opvoeding wetenschappelijk bewezen het meest effectief is. Hierbij wordt ook gekeken naar de attitude van de gebruiker (ouders) richting deze verschillende opvoedmanieren en hoe de ouders de meertaligheid van hun kind(eren) als gevolg hiervan kunnen stimuleren of juist niet.

1.1 Meertalige opvoeding: rol van input

Wanneer ouders hun kind meertalig willen opvoeden, is de rol van de input van essentieel belang voor de taalverwerving van het kind. Mueller Gathercole en Hoff (2006) onderzoeken de rol van de input in taalverwerving. Hieruit komt naar voren dat kinderen krachtige leerders zijn, die taalpatronen ontlenuen aan de input van de omgeving (Mueller Gathercole & Hoff, 2006, p. 112). Wanneer kinderen taal in hun omgeving horen, zijn zij zonder specifieke uitleg in staat om onder andere woorden en grammaticale constructies van een taal te verwerven en op eenzelfde manier te gebruiken als de omgeving.

Het taalverwervingsproces begint met het onderscheiden van klanken: Vanaf twee of drie maanden oud zijn kinderen in staat om informatie over eigenschappen van de taal af te leiden door distributioneel klanken te leren (Mueller Gathercole & Hoff, 2006, p. 112). Dit houdt in dat het kind afleidt welke klankverschillen belangrijk zijn (Wanrooij, 2015, p. 325) op basis van hoe vaak ze de klank horen (Wanrooij, 2015, p. 323). In het Engels wordt er bijvoorbeeld een verschil gemaakt tussen de klanken [ɛ] (zoals in het woord ‘pet’, dat “huisdier” betekent) en [æ] (zoals in het woord ‘pat’, dat

“tikken” betekent). In het Nederlands bestaat dit klankonderscheid niet, waardoor moedertaalsprekers van het Nederlands de klank na verloop van tijd niet meer kunnen waarnemen of uitspreken (Wanrooij, 2015, p. 324).

Naarmate het kind ouder wordt, is het steeds beter in staat om de prosodie (klemtoon, ritme, accent en melodie), lettergreepstructuren en lexicale patronen in de spraak te volgen. Dit biedt steun bij het extraheren van patronen uit de input. Vervolgens gaat het kind patronen gebruiken die overeenkomen met de patronen van volwassenen om hem heen. De gesproken taal bevat informatie over de structuur van de taal. Kinderen beschikken over de capaciteit om die informatie te vinden, om de structuur en eigenschappen over te nemen en vervolgens te gebruiken (Mueller Gathercole & Hoff, 2006, p. 113).

Wanneer kinderen twee of meer talen krijgen aangeboden, leren zij de verschillende structurele eigenschappen van de talen, waarbij de mogelijkheid bestaat dat de eigenschappen uit één taal ook in de andere taal worden toegepast. Dit wordt transfer genoemd. Linguïstische structuren van meerdere talen worden gecombineerd tot één nieuwe taaluiting, die vaak door de omgeving als fout wordt aangemerkt. Een mogelijke verklaring voor het combineren van de talen is dat het kind de regels voor het scheiden van talen op een later moment leert, en daardoor nog niet op de hoogte is van deze regels, terwijl de taal al wel (deels) verworven is. Het kind combineert de talen dus vrijelijk, vanuit de motivatie om zijn volledige linguïstische repertoire in taal te gebruiken (Matras, 2009, p.73).

Onderzoekers stellen dat er een ‘kritische hoeveelheid’ aan input nodig is voordat verwerving mogelijk is. Als deze kritische hoeveelheid niet beschikbaar is voor het kind, kan dat ervoor zorgen dat de relevante structuur niet wordt verworven, laat wordt verworven of niet correct wordt verworven (Mueller Gathercole & Hoff, 2006, p. 114). Meertalige kinderen die meer input krijgen in taal A dan taal B, hebben een betere beheersing van de structuren in taal A dan de structuren van taal B, waarbij (tijdelijke) taaldominantie ontstaat (Mueller Gathercole & Hoff, 2006, p. 116).

Concluderend kan gesteld worden dat de input van de ouders de meertalige ontwikkeling van het kind vorm geeft. Wanneer er genoeg input beschikbaar is voor het kind, is het zonder specifieke uitleg in staat om de taal die gehoord wordt om te zetten in taalpatronen, die op eenzelfde manier ingezet kunnen worden als de omgeving. Hiermee wordt duidelijk dat het kind rendement haalt uit de hoeveelheid input en deze input kan integreren. Het kind leert dus hoe via de input op welke manier de talen ingezet kunnen worden. Ouders kunnen hierin het taalgebruik van het kind spiegelen en de input bijvoorbeeld specificeren.

1.2 Manieren van meertalig opvoeden

Bovenstaande paragraaf heeft aangetoond dat de taalinput van de omgeving en de taalintake van het kind zelf van essentieel belang zijn voor de meertalige ontwikkeling van het kind. Ouders kunnen een keuze maken op welke manier zij meertalige input aan het kind willen aanbieden. In de wetenschap is veelvuldig onderzoek gedaan naar de effectiviteit van verschillende manieren om een kind twee- of

meertalig op te voeden. Aan de One Person- One Language (OPOL) methode is in de wetenschap veel aandacht besteed. In deze methode worden de talen per ouder zoveel mogelijk gescheiden aan het kind aangeboden. Ook voeden veel ouders hun kinderen zonder specifieke methode op, waarbij de talen gemengd worden aangeboden. In deze paragraaf onderzoek ik deze twee manieren van meertalige opvoeding. Ik onderzoek de uitkomsten van wetenschappelijke onderzoeken over deze manieren van meertalig opvoeden, en de attitude van ouders ten opzichte hiervan. Ook onderzoek ik de meest efficiënte opvoedmethode.

1.2.1 Een opvoeding volgens de OPOL methode

Bij de One Person- One Language methode gebruiken de ouders met verschillende taalachtergronden consequent de eigen moedertaal wanneer zij tegen het kind spreken (Barron- Hauwert, p 5). De ouder kan door de eigen taal te spreken een goede emotionele band met het kind opbouwen (Barron- Hauwaert, 2004, p. 1) en daarnaast geeft de ouder het goede voorbeeld van wat passend taalgebruik is (Lanza, 1997, p. 252).

Al sinds het begin van de 20^e eeuw zijn ouders onder de indruk van de OPOL methode bij het aanbieden van meerdere talen aan hun kind tijdens de opvoeding. Deze methode, die in 1902 ontwikkeld werd door Maurice Grammont, werd aanvankelijk ‘Grammont Formula’ genoemd (Barron- Hauwaert, 2004, p. 1), en is na verloop van tijd veranderd in ‘One Person - One Language’, waar de ‘P’ ook vaak genoemd wordt als ‘Parent’. Deze naamsverandering heeft mede bijgedragen aan de populariteit van de methode, omdat het suggereert dat de ouder het enige linguïstische rolmodel voor het kind is (Barron- Hauwaert, 2004, p. 4).

Hoewel er door de jaren heen ook kritiek is gekomen op de OPOL methode, lijkt het nog steeds de meest populaire manier van talen aanbieden onder hoogopgeleiden te zijn. Onderzoek van Barron- Hauwaert (2004) toont aan dat ouders die hun kind meertalig opvoeden goed weten wat de OPOL methode inhoudt en deze goed bruikbaar vinden (Barron- Hauwaert, 2004, p. 22). Ouders verdiepen zich expliciet in de methodiek en laat daarmee een motivatie en positieve attitude zien. Het kind kan via OPOL beide talen gemakkelijk verwerven met zo min mogelijk verwarring, en de ouder kan een goede emotionele band opbouwen met het kind door in eigen taal te spreken en bovendien rolmodel staan voor volwassen communicatie (Barron- Hauwaert, 2004, p. 1).

In de OPOL methode wordt codewisseling gezien als een onderdeel van de ontwikkelingsfase die kinderen doormaken (Barron- Hauwaert, p. 10). Vaak voor de leeftijd van twee of drie jaar leert het kind dat de codes gescheiden kunnen worden in een bepaalde context of bij een bepaald persoon (Barron- Hauwaert, p. 11). Voordat het zover is, zal een kind een korte periode van codewisseling doormaken, maar men kan dit zo veel mogelijk minimaliseren door het gebruik van OPOL. Vanuit deze visie wordt er dus negatief tegen codewisseling aangekeken (Barron- Hauwaert, p. 10).

Hoewel de OPOL methode in de afgelopen honderd jaar nauwelijks aan populariteit heeft ingeboet, zijn er wel een aantal onderzoeken geweest die de nadelen van deze methode hebben genoemd. Zo wordt de OPOL methode aangemerkt als elitair en onrealistisch, omdat veel onderzoeken met positieve OPOL ervaringen casussen gebruikten van kinderen van linguïsten. Ook lieten verschillende onderzoeken vanaf de jaren '50 zien dat het effect van OPOL niet in alle gevallen even evident is geweest, een veelvoorkomende uitkomst is dat het kind alleen passief tweetalig wordt (Takeuchi, 2006, p. 321).

Daarnaast kan het zoveel mogelijk scheiden van verschillende talen onnatuurlijk overkomen en daardoor vermoeiend zijn (Noguchi, 1996, p. 247). Ook kan één van de ouders zich buitengesloten voelen in conversatie, of de betrouwbaarheid van de ouder wordt in twijfel getrokken door het kind wanneer de ouder aanvankelijk net doet alsof de andere taal onbegrijpelijk is, terwijl daarna blijkt dat de ouder wel degelijk de andere taal beheerst (Noguchi, 1996, p. 248).

Gardner-Chloros (2009) is sceptisch over de OPOL methode. Allereerst geeft ze aan dat er veel literatuur is geschreven over ouders die hun kind op deze manier opvoeden, maar dat zij tot de minderheid van de meertaligen wereldwijd behoren (Gardner-Chloros, 2009, p. 144). Daarnaast blijkt dat veel mensen die aangeven zich strikt aan de OPOL methode houden, toch onbewust codewisselen (Gardner-Chloros, 2009, p. 144). Onderzoek van Goodz uit 1989 toonde aan dat ouders die een strikte scheiding tussen de talen wilden aanhouden, toch mixten in gesprek met hun kinderen (Lanza, 1997, p. 252). Later onderzoek van Lanza liet dezelfde resultaten zien. Zowel de vader (Lanza, 1997, p. 282), als de moeder (Lanza, 1997, p. 273) codewisselden soms in gesprek met hun kind, terwijl zij zich strikt aan de OPOL methode wilden houden. Ook het onderzoek van Juan-Garau en Pérez-Vidal uit 1998 liet zien dat de Catalaans sprekende moeder geregeld Engelse woorden gebruikt, terwijl zij haar kind via de OPOL methode wil opvoeden (Juan-Garau en Pérez-Vidal, 1998, p. 74). Bovendien wisselt de ouder waarschijnlijk ook weleens van taal in gezelschap met anderen in bijzijn van het kind. Verder onderzoek zou kunnen uitwijzen welke keuzes ouders hierin maken en op welke manier dit invloed heeft op het taalgebruik van het kind. In dit onderzoek beperk ik me echter uitsluitend op de taal die ouders tegen het kind spreken.

Gardner-Chloros spreekt de achterliggende gedachte van de OPOL methode tegen. De focus zou niet moeten liggen op het gescheiden houden van de talen, maar op het vermogen van kinderen om de interactie tussen twee talen juist te benutten (Gardner-Chloros, p. 144). Volgens Gardner-Chloros zijn kinderen namelijk uitstekend in staat om twee talen gescheiden te houden. Op jonge leeftijd weten kinderen nog niet dat de woorden die zij horen tot verschillende talen behoren, maar ze zijn zich wel degelijk bewust van verschil tussen variëteiten. Dit besef van het verschil zegt echter niets over de regels die gelden voor het combineren van de twee talen. De verwerving van deze regels vindt op een later moment plaats, zoals ook genoemd wordt in §1.1. Dit verklaart waarom vrijwel alle kinderen op weg naar meertaligheid door een fase van codewisseling gaan bij het aanleren van taal (Gardner-Chloros, p. 147-148).

Verschillende onderzoeken, zoals het eerdergenoemde onderzoek van Mueller Gathercole en Hoff beschreven in §1.1, hebben bewijs geleverd voor het feit dat baby's vanaf een paar dagen in staat zijn om te discrimineren tussen het geluid van de moeder en andere geluiden. Meertalige kinderen kunnen beter dan eentaligen de eigen talen van andere onbekende talen onderscheiden, doordat ze de kenmerken van de verschillende signalen goed kunnen scheiden, zoals klemtoon, melodie en spraakklanken. Wanneer het kind gaat brabbelen, past het zich aan de gesprekspartner aan: het brabbelen verschilt per taal (Gardner-Chloros, p. 150). Wanneer het kind begint met praten, wordt de taal ook aangepast aan de gesprekspartner. Uit experimenten blijkt dat jonge kinderen van twee zich al aanpassen aan de mate van codewisseling van de gesprekspartner, zelfs als dit betekent dat zij de taal zo moeten aanpassen dat zij hun zwakkere taal meer spreken. Deze resultaten zwakken het argument af dat het codewisselen van kinderen het resultaat is van het niet kunnen onderscheiden van verschillende talen (Gardner-Chloros, p. 155).

Voor het kind is het zoals eerder genoemd van belang dat de taalinput groot genoeg moet zijn voordat een kind de taal goed kan verwerven. Gardner-Chloros gaat ook in op de rol van de input. Het is van ondergeschikt belang of er gecodewisseld wordt door de ouders of dat de OPOL methode wordt toegepast. Wat belangrijk is, is dat de input van beide of meerdere talen groot genoeg is. Daarnaast beargumenteert ze dat de 'armoede van de stimulus'-theorie van Chomsky aantoont dat de taal die kinderen horen verre van perfect is, terwijl kinderen van een paar jaar oud wel in staat zijn om een perfecte grammatica van de moedertaal te ontwikkelen (Gardner-Chloros, p. 154). Taalseparatie van de ouders is daarbij geen voorwaarde, omdat kinderen uiteindelijk toch wel de normen van de samenleving oppikken en de regels leren toepassen (Gardner-Chloros, p. 155).

Het literatuuronderzoek naar de OPOL methode beschrijft dat de attitude van ouders ten opzichte van deze methode positief is, terwijl uit meerdere onderzoeken blijkt dat OPOL niet de meest effectieve methode is voor het evenwichtig meertalig opvoeden van kinderen.

1.2.2 Een opvoeding met codewisseling

Uit de vorige paragraaf bleek dat de attitude van ouders ten opzichte van het gescheiden aanbieden van talen positief is. Dit impliceert een negatieve attitude ten opzichte van codewisseling tijdens de opvoeding. De negatieve attitude wordt duidelijk uit de schaarse onderzoeken naar de attitude ten opzichte van codewisseling (Gardner-Chloros, 2009, p. 15 en p. 81). Zowel eentaligen als codewisselaars zelf vinden codewisselen een luie manier van communiceren (Gardner-Chloros, p. 14) en codewisselen wordt vaak geassocieerd met weinig educatie, slechte manieren, linguïstisch onvermogen en een onverschillige houding tegenover autoriteit (Gardner-Chloros, p. 15). Een in Engeland uitgevoerd onderzoek in 2005 maakt duidelijk dat vooral hoger opgeleiden negatief tegenover codewisseling staan (Gardner-Chloros, p. 81), terwijl uit ander onderzoek duidelijk wordt dat

codewisseling juist bij hoger opgeleiden het meest (onbewust) voorkomt (Gardner-Chloros, p. 15). Hoewel de attitude dus negatief is, lijken de ervaring met het gebruik van codewisseling positief te zijn.

In de jaren '60 van de vorige eeuw is er in de wetenschap meer begrip gekomen voor codewisseling. Uit onderzoek kwam naar voren dat codewisseling ook aan bepaalde regels en patronen is gebonden en er ontstond meer inzicht in de betekenis van codewisseling in conversatie (Gardner-Chloros, p. 9). Deze kennis zorgde ervoor dat er op grote schaal onderzoek plaatsvond naar de sociolinguïstische, pragmatische en grammaticale aspecten van codewisseling (Gardner-Chloros, p.10). De getoonde interesse van linguïsten lijkt geen effect te hebben gehad op de attitude ten opzichte van codewisseling. In vergelijking met onderzoeken naar OPOL is codewisseling in de opvoeding weinig onderzocht, en dat terwijl de grote meerderheid van de meertalige kinderen in een omgeving opgroeit waarin gecodewisseld wordt, en ouders geen expliciete methode als OPOL toepassen (Gardner-Chloros, p. 144).

Een mogelijke verklaring van de negatieve attitude ten opzichte van meertaligheid wordt gegeven door Li Wei en Auer in 2007. Volgens hen komt dit voort uit het Europees gedachtegoed dat een natie samenhangt met een taal (Li Wei & Auer, 2007, p. 1) en dat talen zelfstandig werkende (autonome) systemen zijn (Li Wei & Auer, 2007, p. 2). Meertaligheid wordt als verstoring van dit systeem beschouwd, waarbij 'pure' taalsystemen in onnatuurlijk contact met elkaar komen (Li Wei & Auer, 2007, p. 1-2). Het taalpurisme wordt een symbolisch slagveld in sociale conflicten tussen culturen (Li Wei & Auer, 2007, p. 3). Meertaligheid wordt tegenwoordig nog steeds als een probleem gezien, terwijl door de toegenomen mobiliteit de meerderheid van de mensen op aarde meertalig is en eentaligheid een uitzondering wordt (Li Wei & Auer, 2007, p. 1).

Hoewel de algemene attitude ten opzichte van codewisseling doorgaans negatief lijkt te zijn, tonen verschillende wetenschappelijke onderzoeken juist de positieve aspecten van codewisseling. Een spreker kan bijvoorbeeld door verschillende factoren gemotiveerd raken om tijdens een gesprek van taal te wisselen. Het kan zijn dat de spreker moeite heeft met het vinden van voldoende expressiemiddelen in een taal, dat de spreker een stilistisch effect wil bereiken of dat hij of zij de discours creatief wil structureren (Matras, 2009, p. 105).

Gardner-Chloros, Charles en Cheshire (2000) hebben zich verdiept in de verschillen tussen codewisselaars en eentaligen tijdens de conversatie. Hieruit kwam naar voren dat een- en tweetaligen over dezelfde conversationele functies beschikken, maar dat tweetaligen een scherpere focus kunnen aanbrengen tijdens gesprekken (Gardner-Chloros, 2009, p. 74). Eentaligen veranderen van stemkwaliteit, intonatie en andere paralinguïstische kenmerken zoals gebaren en gezichtsuitdrukkingen. Codewisseling kan deze kenmerken bekrachtigen of ondersteunen. Zo kan codewisseling een uiting dubbel markeren of herhalen met als doel om de nadruk op uitingen te leggen of om aan het woord te blijven, zonder de connotatie van exacte herhaling, dat bij gesprekspartners brutaal en neerbuigend over kan komen (Gardner-Chloros, 2009, p. 75).

Onderzoeker Li Wei beweert dat codewisseling zelfs een communicatief middel op zich kan zijn. In een omgeving waar eentaligheid de normale taalkeuze is, kan codewisseling zich onderscheiden en zo contrast opbouwen. Codewisseling kan bijvoorbeeld ingezet worden om aandacht te trekken voor een nieuw onderwerp (Wei, 1998, p. 172). Iedere switch heeft een specifieke betekenis die tijdens de conversatie zelf bepaald wordt. De alternatie zelf maakt aan gesprekspartners duidelijk hoe uitingen geïnterpreteerd moeten worden in die specifieke communicatieve situatie (Wei, 1998, p. 173).

Volgens de 'Markedness Theory' van Myers-Scotton bestaat elke communicatieve situatie uit een verwachte taalvariëteit die 'ongemarkeerd' wordt genoemd en een onverwachte taalvariëteit, die 'gemarkeerd' wordt genoemd. Zo kan het spreken in één taal 'ongemarkeerd' zijn, en het codewisselen tussen talen 'gemarkeerd'. Sprekers kunnen een rationele keuze maken in de variëteit die ze willen toepassen, afhankelijk van sociale normen en conventies. Bij het maken van de linguïstische keuze kunnen zij ofwel voldoen aan de heersende sociale norm en een ongemarkeerde keuze maken, of juist tegen de norm ingaan en een gemarkeerde keuze maken. Codewisseling kan een ongemarkeerde keuze zijn in gemeenschappen waar tweetaligheid veel voorkomt (Gardner-Chloros, 2009, p. 69).

Wanneer ouders tijdens de opvoeding codewisselen, zal het kind kennis maken met de communicatieve mogelijkheden van codewisseling. Daarnaast kan het zorgen voor een natuurlijke taalomgeving, waarbij geen emotionele stress ontstaat door het behouden van een bepaalde strategie (Noguchi, 1996, p. 257) zoals bij de OPOL methode, waarin de ouders zoveel mogelijk hun eigen taal 'moeten' spreken. Door de flexibele houding van de ouders ten opzichte van het gebruik van taal wordt er een brug geslagen tussen twee afzonderlijke talen (Noguchi, 1996, p. 254) en leert het kind wat het inhoudt om meertalig te zijn, zonder frustratie bij het aanleren van de talen (Noguchi, 1996, p. 257). De ouders staan geen model voor hun taal, maar in de plaats daarvan staan zij model voor tweetaligheid, waarbij ingespeeld wordt op de behoefte van het kind. Deze flexibiliteit en sensitiviteit zijn belangrijker voor een tweetalig kind dan linguïstische consistentie (Noguchi, 1996, p. 260).

Een kind dat volgens de OPOL methode wordt opgevoed, leert om gebruik te maken van de ééntalige communicatieve functies van de aparte talen en hij kan dus alleen als een 'dubbele ééntalige' door het leven te gaan, terwijl codewisseling in een uitbreiding van functies kan voorzien, en het kind meertalig laat zijn.

Onderzoeken die de attitude ten opzichte van codewisseling duidelijk maken, laten zien dat deze attitude bij zowel eentaligen als meertaligen negatief is. Opvallend is echter dat deze attitude niet overeenkomt met verschillende onderzoeksresultaten, waarin naar voren komt dat codewisseling wel degelijk van toegevoegde waarde kan zijn voor het meertalig bewustzijn van een kind en een toevoeging kan zijn op de communicatieve vaardigheden. Het aantal onderzoeken naar de attitude is echter schaars, en meer expliciet onderzoek zou meer duidelijkheid kunnen geven over de verschillen tussen positieve resultaten met betrekking tot codewisseling in de opvoeding en een negatieve attitude van de gebruiker (ouder) ten opzichte van codewisseling tijdens de opvoeding.

1.2.3 Een effectieve opvoeding

De opvoeding die volgens wetenschappelijke onderzoeken het meest effectief is voor een evenwichtige meertaligheid bij meertalig opgroeiende kinderen, is de manier waarbij het promoten van de minderheidstaal centraal staat. Wanneer kinderen in Nederland opgroeien, is het Nederlands de taal van de omgeving. Dit wordt de meerderheidstaal genoemd. Als er binnen het gezin ook een andere taal of andere talen worden gesproken dan het Nederlands, worden deze gerekend tot de minderheidstalen.

Yamamoto beschrijft in 2001 dat kinderen sterk beïnvloed worden door de taal van de omgeving en dat dit voor passieve meertaligheid, of zelfs eentaligheid kan zorgen. De minderheidstaal loopt dus het meeste risico om niet voldoende verworven te worden en daarom zou het goed zijn als de ouders de minderheidstaal actief promoten bij het kind (Yamamoto, 2001, p. 127). Ze raadt aan om thuis zoveel mogelijk de minderheidstaal te gebruiken en niet de OPOL methode toe te passen, omdat daarmee teveel nadruk komt te liggen op de meerderheidstaal. Aan het spreken van uitsluitend de minderheidstaal zit echter ook een nadeel. Een taalverschil kan het kind in de samenleving extra laten opvallen, vooral als de taal of cultuur van het kind sterk verschilt van de taal of cultuur van de gemeenschap. Dit kan ervoor zorgen dat het kind gaat proberen zich te conformeren aan de samenleving en daardoor weigert de minderheidstaal te spreken (Yamamoto, 2001, p. 128).

Het onderzoek van Yamamoto komt tot dezelfde conclusies als later onderzoek van De Houwer uit 2007. In een omvangrijke studie onderzocht zij waarom sommige kinderen er niet in slagen om evenwichtig meertalig te worden, ondanks dat ze vanaf jonge leeftijd aan twee talen zijn blootgesteld. De resultaten laten zien dat kinderen tussen de zes en tien jaar allemaal hebben geleerd om de taal van de meerderheid te spreken, maar dat de kinderen niet altijd de minderheidstaal beheersen (De Houwer, 2007, p. 411).

De Houwer stelt dat het taalgebruik van de ouders met betrekking tot de minderheidstaal effect heeft op het taalgebruik van de kinderen. Net als Yamamoto geeft ze aan dat een maximaal gebruik van de minderheidstaal binnen het gezin de actieve meertaligheid kan bevorderen, maar dat het daarbij van belang is dat één ouder ook de meerderheidstaal spreekt (De Houwer, 2007, p. 420). Hiermee past het gezin zich deels aan de taal van de omgeving aan, waarmee de positieve attitude rondom meertaligheid bereikt kan worden.

De resultaten van de Houwer tonen aan dat de OPOL methode niet de meest effectieve methode is voor een evenwichtig meertalig kind, omdat er teveel nadruk komt te liggen op de meerderheidstaal. Meer input in de minderheidstaal en hoge verwachtingen van het gebruik ervan binnen het gezin leidt tot een toename in het gebruik van de minderheidstaal door de kinderen, omdat de verplichting om aan de verwachting te voldoen hoger wordt (De Houwer, 2007, p. 420).

Uit de onderzoeken van Yamamoto en De Houwer kan gesteld worden dat een positieve attitude tegenover meertaligheid belangrijk is voor de ontwikkeling van evenwichtige meertaligheid bij het kind. De input van de ouders is van groot belang voor het verkrijgen van deze attitude. Doordat in de omgeving van het opgroeiende kind vooral de taal van de meerderheid gesproken zal worden, is het van belang om

binnen het gezin de minderheidstaal actief te promoten door de minderheidstaal zoveel mogelijk te spreken. Daarbij geeft de OPOL methode niet de beste resultaten, omdat daarbij de minderheidstaal onvoldoende nadruk krijgt. Tegelijkertijd is het wel van belang dat één ouder de meerderheidstaal kan spreken, zodat het kind ondersteund wordt in zijn meertaligheid.

De attitude ten opzichte van de opvoedmethode waarin de minderheidstaal een centrale rol speelt, komt niet naar voren uit de wetenschappelijke onderzoeken. Empirisch onderzoek zou kunnen uitwijzen in hoeverre ouders de minderheidstaal centraal stellen binnen het gezin.

1.3 Conclusie

Uit bovenstaande onderzoeken kan geconcludeerd worden dat de input van ouders van essentieel belang is voor de meertalige verwerving van het kind. Twee manieren van meertalig opvoeden om die input aan te bieden zijn onderzocht: De OPOL methode en de opvoeding waarin gecodewisseld wordt. Er is naar voren gekomen dat de attitude ten opzichte van de manieren van meertalig opvoeden niet overeenkomt met de wetenschappelijke onderzoeksresultaten naar meertalige opvoeding. Enerzijds wordt de populariteit van de OPOL methode duidelijk, terwijl onderzoeken aantonen dat het effect van de OPOL methode niet in alle gevallen positief blijkt te zijn. De onderzoeken die de attitude ten opzichte van het gebruik van codewisseling in de meertalige opvoeding duidelijk maken zijn schaars, maar naar voren komt wel dat mensen doorgaans een negatieve attitude hebben ten opzichte van het gebruik van codewisseling. Dit is een attitude die niet overeenkomt met onderzoeken die het positieve effect van codewisseling tijdens de opvoeding naar voren brengen.

Meer expliciet onderzoek naar de attitude ten opzichte van codewisseling in de meertalige opvoeding kan meer uitsluitsel geven over de verschillen tussen de kennis uit de wetenschap en de attitude ten opzichte van codewisseling. Het zou een bijdrage kunnen leveren aan de tot nu toe schaarse hoeveelheid onderzoeken op dit specifieke gebied. Bovendien is er voor zover bekend nog geen Nederlandse attitudemeting uitgevoerd. Modern onderzoek zou kunnen uitwijzen in hoeverre de onderzoeken naar de positieve effecten van het gebruik van codewisseling effect hebben gehad op de hedendaagse attitude van ouders. Kennis over de mate waarin de wetenschappelijke kennis uiteenloopt met de attitude, kan mogelijk een positieve bijdrage leveren aan de kennisoverdracht over meertaligheid.

Doordat uit het attitudeonderzoek duidelijk wordt welke meertalige manier van opvoeden de ouders prefereren, kan ook nagegaan worden of deze opvoeding de factoren bevat die kunnen bijdragen aan het bevorderen van de actieve meertaligheid, zoals beschreven in §1.2.3.

Vraagstelling

De vraagstelling van mijn empirisch onderzoek is:

Welke attitude hebben hoogopgeleide ouders die hun kind meertalig opvoeden in Nederland ten opzichte van het gebruik van codewisselen tijdens de opvoeding?

In de vraagstelling van het empirisch onderzoek wordt expliciet gevraagd naar de attitude van ouders ten opzichte van codewisseling. Dit zou een bijdrage kunnen leveren aan het tot nu toe beperkte attitudeonderzoek naar het gebruik van meerdere talen door elkaar in de meertalige opvoeding van het kind.

Het onderzoek richt zich op deze doelgroep, omdat de kinderen van de ouders zich midden in het taalverwervingsproces bevinden. De taalinput van de ouders is hierbij van essentieel belang, zoals blijkt uit §1.1. Daardoor hebben de ouders (al dan niet bewust) een keuze gemaakt voor een bepaalde manier van meertalig opvoeden en passen zij deze toe. Hierdoor neemt de kans op een sterke attitude ten opzichte van het aanbieden van talen toe. Daarnaast richt ik me uitsluitend op hoogopgeleiden, omdat onderzoek van Gardner-Chloros (2009, p. 81) aangetoond heeft dat hoogopgeleiden de meest negatieve attitude hebben ten opzichte van codewisseling. Op deze manier kan een contrast tussen de wetenschap en de attitude ten opzichte van codewisseling het meest duidelijk naar voren komen. Dit onderzoek wordt uitsluitend gericht op ouders die in Nederland woonachtig zijn en hun kind hier opvoeden.

Hypothese

Mijn hypothese over de attitude van hoogopgeleide ouders is dat zij negatief tegenover het codewisselen tijdens de meertalige opvoeding staan. Deze vooronderstelling is gebaseerd op onderzoeken beschreven door Gardner-Chloros, besproken in §1.2.2. Door deze negatieve attitude veronderstel ik dat ouders het codewisselen proberen te voorkomen en dat zij de voorkeur geven aan het zoveel mogelijk gescheiden aanbieden van de talen. Ik verwacht dat de OPOL methode daardoor populair is. Deze populariteit wordt ook door Barron- Hauwaert beschreven in §1.2.1.

Wanneer ouders ervoor kiezen om hun kind twee- of meertalig op te voeden zou verondersteld kunnen worden dat zij actief bezig zijn met de taalontwikkeling van hun kind(eren). Uitgaande van een negatieve attitude ten opzichte van codewisselen het onderzoek van Gardner-Chloros beschreven in §1.2.2, verwacht ik de ouders hun kind om opheldering vragen of corrigeren wanneer het kind codewisselt.

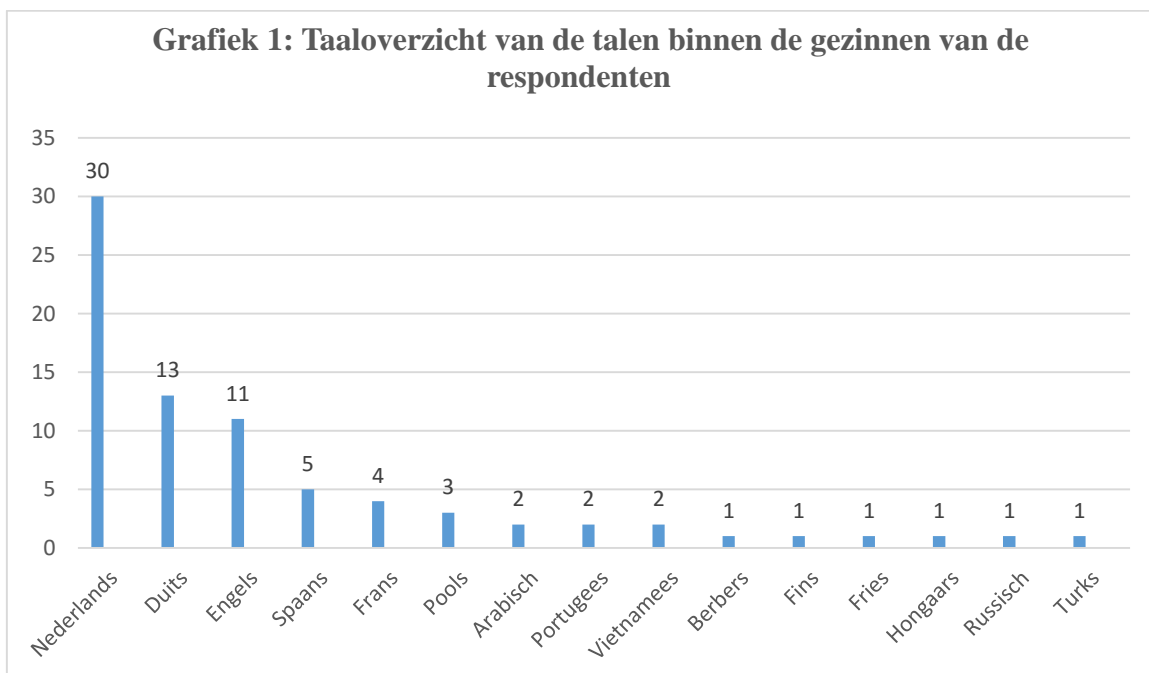
2. Empirisch onderzoek

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is een empirisch onderzoek nodig. In dit onderzoek verdiep ik me in de attitude van hoogopgeleide ouders ten opzichte van het gebruik van codewisseling tijdens de meertalige opvoeding van hun kind(eren). In §2.1 wordt de onderzoeksmethode besproken, met daarin de beschrijving van de participanten, het materiaal en de procedure. In §2.2 worden de resultaten van het onderzoek beschreven en §2.3 beschrijft de discussie van de resultaten, waarin het antwoord op de onderzoeksvraag wordt gegeven. In de conclusie in §2.4 wordt het geheel nogmaals samengevat.

2.1 Methode van onderzoek

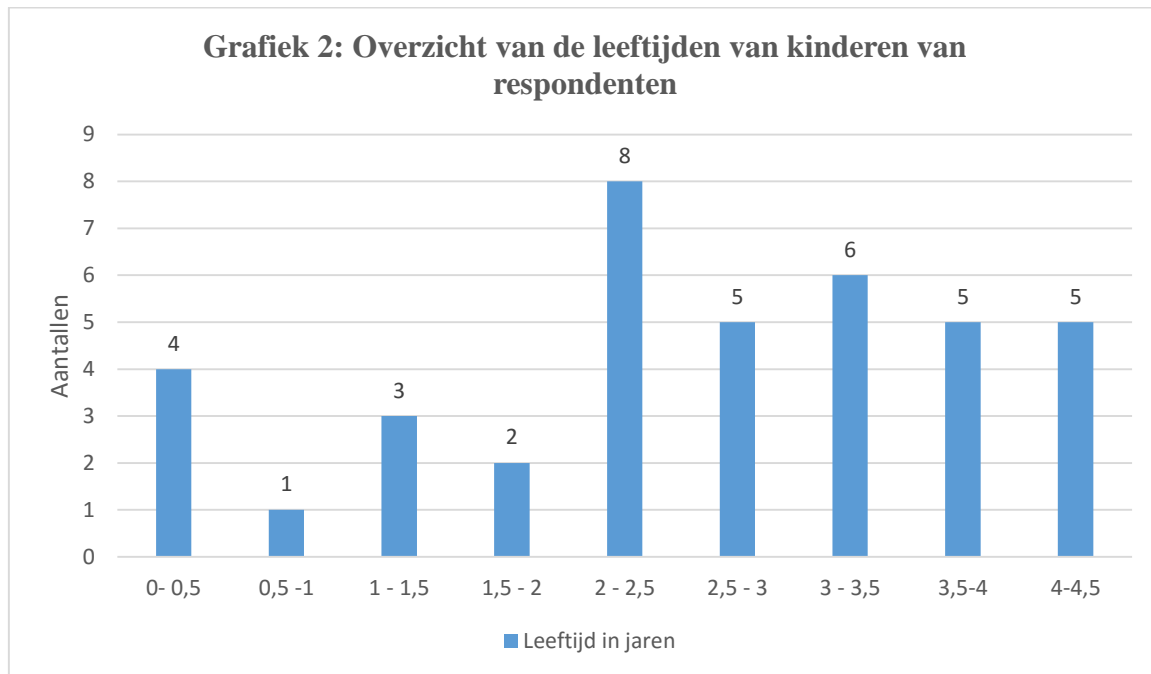
Respondenten

De respondenten die deelnemen aan het onderzoek zijn drieëndertig ouders van kinderen met tenminste één kind tot en met vier jaar oud, die in Nederland woonachtig zijn en hun kind(eren) meertalig opvoeden. Grafiek 1 geeft alle talen weer die binnen de gezinssituaties van de verschillende respondenten gesproken worden. De meerderheid van de respondenten geeft aan twee talen binnen het gezin te spreken (58%), en andere respondenten geven aan het kind drie of vier talen aan te bieden (42%). Niet alle in Nederland wonende respondenten spreken de Nederlandse taal binnen het gezin, maar allen kunnen de Nederlandse taal begrijpen en spreken. Binnen het gezin is minimaal één ouder hoogopgeleid, waarvan de meerderheid Wo (79%).

Grafiek 2 geeft de leeftijden van de kinderen van de respondenten weer. Alleen de kinderen tot en met vier jaar oud zijn in het onderzoek betrokken. De horizontale lijn geeft de leeftijd in jaren weer en de verticale lijn het aantal kinderen.

De meeste respondenten geven aan verschillende talen binnen het gezin te voeren. Drie van de respondenten spraken uitsluitend één taal binnen het gezin en een andere taal in een andere context. De resultaten van deze respondenten zijn ook bij het onderzoek betrokken, omdat hun kind opgroeit in een meertalige omgeving en zodoende de mogelijkheid krijgt om meerdere talen te verwerven.

Materiaal

Om de attitude van ouders ten opzichte van codewisseling te achterhalen, is gekozen voor een enquête. Een enquête kan snel en gemakkelijk onder meerdere participanten verspreid worden, waardoor de representativiteit voor de totale onderzoeksgroep zal toenemen. Daarnaast kan de respondent zelf het tempo bepalen en een gekozen tijdstip uitzoeken waarop de enquête ingevuld wordt. Dit heeft een positief effect op de zorgvuldigheid van het beantwoorden van de vragen en daarmee op de kwaliteit van de antwoorden. Ook vergroot een enquête de objectiviteit doordat de vragen tijdens de afname niet beïnvloed worden door een interviewer of observator. Daarnaast kunnen de resultaten anoniem verwerkt worden. Vervolgens kan de data goed met elkaar vergeleken worden, terwijl de open vragen de ouders ruimte geven om hun attitude zo precies mogelijk te verwoorden.

De enquête bestaat uit negen vragen, in bijlage I kunt u de enquête vinden. De eerste vier vragen geven inzicht in de mate waarin ouders bewust met de meertalige opvoeding van hun kind bezig zijn, de manier van opvoeden die zij hanteren en de voor- en nadelen die zij ervaren van deze opvoeding. Ik

heb ervoor gekozen om vraag 1 en vraag 4 open te stellen, omdat de manier waarop de kinderen opgevoed worden en de ervaring met de opvoeding persoonlijke vragen zijn. Vraag 2 en vraag 3 zijn (deels) gesloten vragen, zodat de resultaten tussen de enquêtes gemakkelijk vergeleken kunnen worden en dit het invullen bovendien vergemakkelijkt.

Vraag 5 tot en met vraag 8 gaan expliciet in op de attitude ten opzichte van codewisseling. Vraag 5 gaat in op het gebruik ervan door de ouders. De vraag is deels gesloten. Enerzijds kunnen de resultaten gemakkelijk vergeleken worden en anderzijds geeft de toelichting inzicht in de attitude. Vraag 6 vraagt expliciet naar de attitude ten opzichte van codewisseling. Dit is een open vraag om de attitude van de ouders uitgebreid naar voren te laten komen. Bij vraag 7 is gebruik gemaakt van de “Parental discourse strategies towards child language mixing” van Lanza (Lanza, 1997, p. 262) en gaat in op de attitude van ouders ten opzichte van het codewisselen van kinderen. Vraag 8 dient als ‘controlevraag’ omdat het nogmaals een bepaalde attitude kan benadrukken.

Bij vraag 9 is ruimte gelaten voor verdere opmerkingen die van belang kunnen zijn voor het onderzoek. Er is bewust voor gekozen om in de enquête niet gebruik te maken van de term ‘codewisseling’, omdat ouders wellicht niet eerder van deze term hebben gehoord. In plaats daarvan is voor de term ‘talen door elkaar gebruiken’ gekozen, met daarbij een voorbeeld. Door middel van een testenquête werd duidelijk dat het invullen ongeveer 15 tot 20 minuten tijd in beslag neemt.

Procedure

Voorafgaand aan de verspreiding van de vragenlijst is een testenquête afgenomen met drie mensen, waarvan één binnen de doelgroep viel. Het doel van het laten invullen van een testenquête was om te kunnen controleren of de vragen en de formulering duidelijk waren voor de respondent. Op deze manier wilde ik een zo helder mogelijke enquête kunnen verspreiden om zoveel mogelijk kwalitatief goed materiaal te kunnen verzamelen in de realisatiefase. Aan de hand van feedback op de testenquête zijn vraag 5 en vraag 6 aangepast, omdat deze vragen te algemeen gesteld waren en deze daardoor bij meerdere personen verkeerd begrepen werden. Waar mogelijk is de testenquête met de respondent die binnen de doelgroep viel bij het onderzoek betrokken.

Vervolgens zijn er in een periode van twee weken 55 papieren enquêtes verspreid onder ouders die hun kind meertalig opvoeden op drie verschillende kinderdagverblijven van de organisatie Kinderrijk in Amsterdam. Daarnaast zijn er 9 ouders die binnen de doelgroep vielen binnen de eigen kennissenkring via de e-mail benaderd.

2.2 Resultaten

In de resultaten worden de antwoorden op iedere enquêtevraag geanalyseerd en worden de uitkomsten besproken. Na de bespreking van de resultaten beschrijf ik de methodologische problemen van onderdelen van de enquête.

Vraag 1a: Voedt u uw kind(eren) bewust meertalig op?

Vrijwel alle respondenten geven aan hun kind bewust meertalig op te voeden. Eén respondent geeft aan het kind niet bewust op te voeden, hoewel deze persoon bij vraag 1b wel aangeeft dat de ouders zich op een actieve en bewuste manier moeten inzetten bij het aanleren van hun moedertaal bij hun kind (enquête nummer 23).

Vraag 1b: Wat is volgens u een meertalige opvoeding?

De antwoorden op deze vraag kwamen veelal overeen en zijn samengevat in vier stellingen.

Het kind krijgt meerdere moedertalen aangeboden binnen het gezin	73 %
Het kind wordt blootgesteld aan meerdere talen	15 %
Het kind maakt kennis met beide culturen	9 %
Het kind kan actief en passief in meer dan één taal communiceren	3 %

De meeste respondenten geven aan dat meertaligheid inhoudt dat het kind meerdere moedertalen krijgt aangeboden binnen het gezin. Deze omschrijving komt ook voor bij mensen die hun kind zelf op een andere manier opvoeden, zoals duidelijk wordt bij enquête 26. Bij 1b wordt er een “officiële” omschrijving van meertaligheid gegeven, terwijl uit 1c blijkt dat zij binnen het gezin uitsluitend de minderheidstaal voeren. Dit antwoord lijkt te suggereren dat de ouders vinden dat hun kind niet meertalig opgevoed wordt wanneer binnen het gezin uitsluitend de minderheidstaal gesproken wordt en hun kind via het kinderdagverblijf in contact komt met de meerderheidstaal, maar dat uitsluitend de OPOL methode met twee talen binnen één gezin een echte meertalige opvoeding is.

Een aantal respondenten geeft aan dat meertaligheid inhoudt dat het kind wordt blootgesteld aan meerdere talen. Dit antwoord suggereert dat de ouders zichzelf niet als enige linguïstische rolmodel voor het kind zien, maar dat ook anderen buiten het gezin voor adequate taalinput kunnen zorgen.

Ook wordt een meertalige opvoeding door sommige respondenten omschreven als het kennismaken met beide culturen. Taal is voor hen wellicht onlosmakelijk met de cultuur verbonden en zij willen hun kind middels de taal ook culturele waarden meegeven die in de taal zijn ingebed. Hierbij zou bijvoorbeeld gedacht kunnen worden aan woorden waarvoor er in één van de talen waarin het kind wordt opgevoed geen equivalent is. Eén persoon gaat in op het resultaat van een meertalige opvoeding, namelijk dat een kind actief en passief meertalig wordt. Mogelijk is de vraag verkeerd begrepen.

Vraag 1c: Kunt u uitleggen op wat voor manier u uw kind (eren) meertalig opvoedt?

Ook deze antwoorden kwamen veelal overeen, waardoor deze samengevat konden worden in vijf stellingen.

Biedt talen gescheiden aan, maar soms ook gemengd	43 %
Biedt de talen gescheiden aan	30 %
Biedt talen gemengd aan	12 %
Beide ouders spreken de minderheidstaal, andere context andere taal	9 %
Beide ouders spreken meerderheidstaal, andere context andere taal	6 %

Uit de resultaten blijkt dat mensen zoveel mogelijk de talen gescheiden aan hun kind wensen aan te bieden. Dit lukt niet in elke situatie. De meeste ouders geven aan dat zij in sommige situaties verschillende talen tegen het kind spreken. Dit gebeurt voornamelijk wanneer de context verandert. Eenderde van de ouders geeft aan de talen altijd gescheiden aan te bieden en een klein deel geeft aan de talen gemengd aan te bieden aan het kind. Ook komt het voor dat de ouders binnen het gezin beide de minderheids- of meerderheidstaal tegen het kind spreken. Zodra de context wisselt, spreken zij ook een andere taal tegen het kind. De taal is in deze gevallen situatieafhankelijk en niet ouderafhankelijk.

Vraag 2: Wat zijn uw wensen met betrekking tot de taalbeheersing van uw kind(eren)?

(U kunt de taal invullen en aankruisen welke optie het meest van toepassing is)

Talen	Volledige beheersing in woord en geschrift	Enige beheersing in woord en geschrift	Beheersing in woord	Beheersing van passief begrip

Bij de analyse is er een onderscheid gemaakt tussen een twee- en een meertalige opvoeding.

Tweetalig

Volledige beheersing in de twee gesproken talen	50 %
Volledige beheersing in één taal + beheersing in woord in andere taal	20 %
Volledige beheersing in één taal + enige beheersing in andere taal	15 %
Volledige beheersing in één taal + passief begrip in andere taal	5 %
Volledige beheersing + beheersing in woord en enige schrijfvaardigheid	10 %

Meertalig

Volledige beheersing in de drie gesproken talen	54 %
Volledige beheersing in twee gesproken talen + beheersing in woord	15 %
Volledige beheersing + enige beheersing + beheersing in woord	15 %
Volledige beheersing in één taal + enige beheersing in andere talen	8 %
Volledige beheersing in twee talen + enige beheersing in andere taal	8 %

Zestig procent van de twee- en meertalige respondenten wenst dat hun kind minimaal twee gesproken talen volledig beheerst in woord en geschrift. Veertig procent is tevreden wanneer niet alle gesproken talen volledig verworven worden.

Bij deze vraag heb ik mij slechts beperkt tot de aantallen, maar er zou een nader onderzoek uitgevoerd kunnen worden naar de motivatie van de ouders om het kind wel volledig twee- of meertalig in woord en geschrift op te willen voeden of bijvoorbeeld de minderheidstaal slechts in woord. De motivatie hiervoor zouden sociale redenen kunnen zijn, zo kan het voorkomen dat de minderheidstaal alleen gesproken hoeft te kunnen worden met familie in het buitenland.

Vraag 3: Op wat voor manier komen uw kind(eren) in aanraking met de talen die thuis gesproken worden? (via school of kinderdagverblijf / in de woonomgeving / familie / vakantie / ...)

De meeste respondenten hebben meerdere antwoorden omcirkeld of ingevuld.

Via vrienden en familie	88 %
Oppas/ kinderdagverblijf	58 %
Vakantie	55 %
Boeken, films, muziek	30 %
Extra educatie in minderheidstaal	9 %
Nog zoekende naar contactmogelijkheden	2 %

Uit de analyse blijkt dat de meerderheidstaal het meest wordt aangeboden door één van de ouders, de omgeving zoals een kinderdagverblijf en via de familie en vrienden die in Nederland wonen. De minderheidstaal wordt het meest aangeboden door vrienden en familie in Nederland of het buitenland. Ook komen de kinderen in aanraking met de taal via vakantie. Drie respondenten geven aan dat hun kind extra educatie in de minderheidstaal krijgt of gaat krijgen. Dit suggereert dat ander contact met de minderheidstaal niet als voldoende wordt ervaren. Eén respondent geeft aan nog op zoek te zijn naar de goede contactmogelijkheden met de minderheidstaal (enquête 8).

Vraag 4: Wat is uw ervaring met de meertalige opvoeding tot nu toe? Kunt u voor- en nadelen noemen?

Bij de analyse is er een onderscheid gemaakt tussen de voordelen en de nadelen omtrent meertalige opvoeding. De antwoorden zijn geïnclassificeerd. Sommige antwoorden waren uitgebreid en zijn over meerdere antwoordopties verdeeld.

Voordelen:

Het kind kan goed met beide ouders (en familie) communiceren	42 %
Het is een verrijking van de opvoeding	27 %
Het kind heeft meer taalbegrip	15 %
Meertaligheid bevordert het leren van andere talen in de toekomst	12 %
Het kind krijgt toegang tot meerdere culturen	9 %
Het kind is trots dat het meerdere talen spreekt	6 %
Het kind kan gemakkelijk meerdere moedertalen leren	6 %
Het kind heeft grote woordenschat	6 %
Het kind leert de achtergrond van de ouders kennen	6 %
Het kind heeft plezier in taalspelletjes	3 %

Nadelen:

Geen nadelen aan meertaligheid	27 %
Het kind heeft een minder goed ontwikkelde vocabulaire in alle talen	27 %
Het kind gaat de talen door elkaar mixen	19 %
De ouder vindt het moeilijk om consequent in eigen moedertaal te spreken	15 %
Bij het spreken van de eigen taal wordt de omgeving buitengesloten	12 %
Het kind heeft een minder goed ontwikkelde vocabulaire in één van de talen	9 %
De ouder vindt het moeilijk om goed balans te vinden in het gebruik van de talen	6 %
Eentaligen hebben kritiek op meertalige opvoeding	3 %
Meertalige opvoeding vraagt meer kracht en energie	3 %
Vraagt veel cognitief van het kind	3 %
Er is geen gezamenlijke familietaal	3 %
Het kind spreekt één van de talen niet	3 %
Geen ondersteuning in meertaligheid van bijvoorbeeld logopedist	3 %

Bij het noemen van voor- en nadelen zijn mensen positief over het feit dat hun kind met gezin en familie in meerdere talen kan communiceren. Ook noemen meerdere ouders dat zij het een verrijking van de opvoeding vinden dat het kind meer taalbegrip heeft en dat meertaligheid het leren van andere talen in de toekomst bevordert.

Zevenentwintig procent van de ondervraagden geeft aan geen nadelen te ondervinden bij de meertalige opvoeding. De drieënzeventig procent die wel nadelen ondervindt, noemt de minder goed ontwikkelde vocabulaire van het kind als grootste nadeel. Ook het mixen van de talen door het kind wordt door ouders als nadeel genoemd. Daarnaast geven meerdere ouders aan dat zij moeite hebben met het consequent spreken van de eigen moedertaal en dat zij bij het spreken van de eigen taal de omgeving buitensluiten. Ook geven ouders aan moeite te hebben met het vinden van een goed balans in het gebruik van de talen.

Vraag 5: Hoe frequent gebruikt u twee talen door elkaar in de opvoeding?

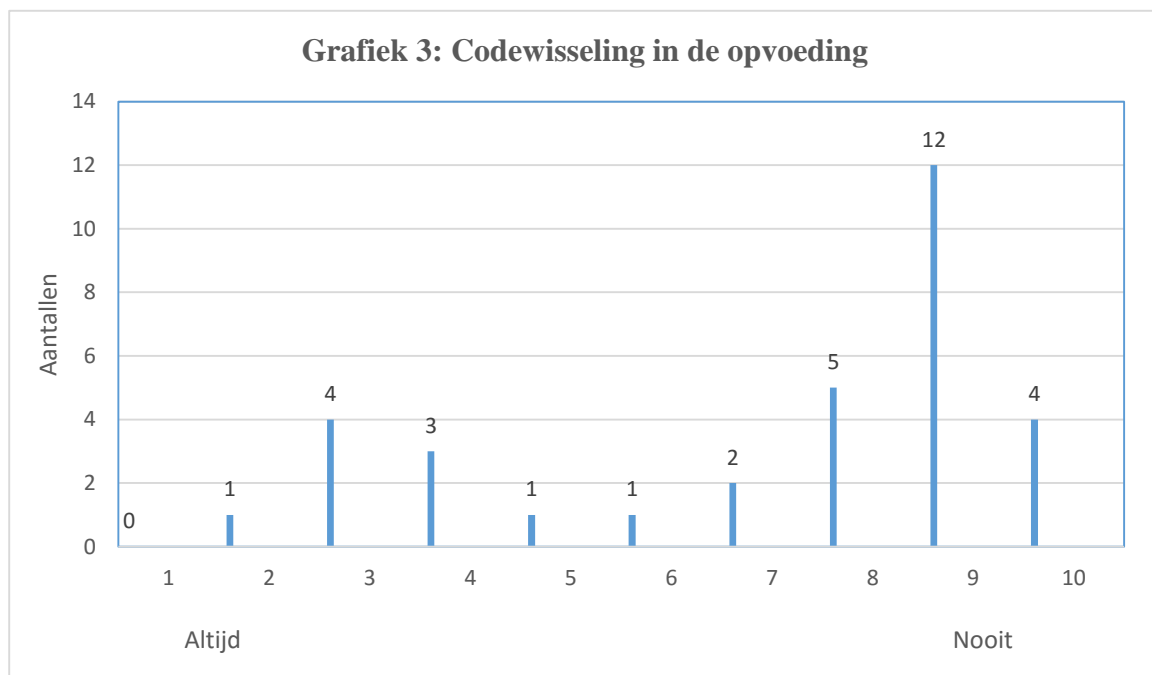
Altijd = U gebruikt zoveel mogelijk twee talen door elkaar in de opvoeding. (“The cat krijgt eten” of “Feed the cat, hij heeft honger”.)

Nooit = U houdt strikt 1 taal per persoon aan (U spreekt bijvoorbeeld alleen Duits, en uw partner alleen Nederlands)

O O O O O O O O O O
 Altijd Nooit

Kunt u uw keuze toelichten?

De antwoorden op vraag 5 zijn in grafiek 3 weergegeven. Op de horizontale lijn is het continuüm te zien waarin de respondenten konden aangeven in welke mate zij codewisselden in de opvoeding. Op de verticale lijn staan de aantallen weergegeven. Bij de toelichting zijn de antwoorden samengevat en opgedeeld in positieve, neutrale en negatieve antwoorden tegenover het gebruik van codewisselen in de meertalige opvoeding.

Toelichting keuze:

Het percentage antwoorden dat een positieve attitude ten opzichte van codewisselen veronderstelt is 23%, het percentage antwoorden dat een negatieve attitude veronderstelt is 69%. 8% geeft een neutrale attitude weer.

Positief

De ouder kan sommige dingen gemakkelijker in andere taal uitleggen	9 %
Zoveel mogelijk de talen combineren	6 %
De ouder van de meerderheidstaal spreekt soms de minderheidstaal	2 %
In gezelschap wordt soms gemixt	2 %
De ouder vindt het mengen gemakkelijker om niet alles te hoeven vertalen voor de partner	2 %
De ouder vindt sommige woorden beter klinken in de andere taal	2 %

Negatief

Probeer het mengen te vermijden	27 %
Belangrijk om beide talen correct te leren	21 %
Ouder betrapt zichzelf op mixen	21 %
Professionele opvoedondersteuning geeft aan dat het gescheiden aanbieden de beste keuze is	2 %

Neutraal

Minderheidstaal is moedertaal van beide ouders	6 %
De ouders spreken elkaars taal niet	2 %

Uit vraag 5 komt naar voren dat de twee derde van de respondenten aangeeft zelden tot nooit twee talen door elkaar te gebruiken in de opvoeding (66% kruist bolletje 8-10 aan). 12,5 % van de ondervraagden geeft aan nooit te wisselen. 37,5 % geeft aan vrijwel niet te wisselen (bolletje 9).

Veel respondenten geven aan het wisselen te willen vermijden omdat zij denken dat het nadelige gevolgen kan hebben voor het correct leren van de talen. Sommigen betrappen zichzelf op het mixen, terwijl zij het wel willen vermijden. Één ouder geeft aan dat ze het advies van een professionele opvoedondersteuning in de meertalige opvoeding van hun kind volgen (enquête nummer 21), dit advies is om de OPOL methode zoveel mogelijk te gebruiken. De ouders geven aan dat dit advies voor hen ook de meest logische keuze is.

Mensen die bolletje 3-7 hebben aangekruist, lijken zich er meer van bewust te zijn dat codewisseling deel uitmaakt van de meertalige opvoeding. Sommigen proberen codewisseling te vermijden, maar

anderen hebben er ook positieve ervaringen mee. Geen van de respondenten geeft aan altijd te codewisselen.

Vraag 6: Wat vindt u van het gebruik van twee talen door elkaar in de opvoeding?

Bij de analyse van de vraag is er een onderscheid gemaakt in antwoorden die een positieve attitude uitdrukken, antwoorden die een overwegend positieve attitude uitdrukken, antwoorden die een overwegend negatieve attitude uitdrukken en antwoorden die een negatieve attitude uitdrukken. Het percentage positieve antwoorden en overwegend positieve antwoorden bedraagt 19%. Het percentage overwegend negatieve antwoorden en negatieve antwoorden is 59%. De overige 22% is niet in het onderzoek meegenomen, omdat de vraag waarschijnlijk niet goed begrepen was. Een uitgebreide beschrijving van dit methodologische probleem staat beschreven in §2.3.

Een positieve attitude blijkt uit het antwoord van enquête 7:

“Meertalige mensen moeten wel vaker switchen tussen twee talen maar dat is juist goed voor het kind”.

Overwegend positieve antwoorden worden door vier enquêtes gegeven: enquête 11, 15, 18, 25 en 31.

Voorbeelden van een overwegend positief antwoord zijn:

“Ik vind het enerzijds goed. Het betekent dat het kind niet gecorrigeerd hoeft te worden en dat de talen gelijkwaardig zijn [...] Ik maak me [wel] soms druk over of mijn kind het hele taalsysteem van beide talen wel goed leert (enquête 15).

“Mixen van 2 talen binnen 1 zin is onwenselijk. Mixen van het gebruik moet kunnen. Het tweetalig opvoeden moet dwangeloos zijn voor ouder en kind” (enquête 11).

Een overwegend negatieve attitude blijkt uit het antwoord van enquête 6, 9, 12, 20, 26, en 28.

Voorbeelden van een overwegend negatieve attitude zijn:

“Het lijkt mij voor het overbrengen van de taalregels van belang dat de talen apart worden gesproken. Dan wordt er naar kinderen toe het beste voorbeeld gegeven. Aan de andere kant zijn kinderen ook flexibel in het aanleren van talen en zullen zij in het gebruik weten welk deel van een zin bij welke taal hoort. Taalspelletjes of humor in de taal leert kinderen er ook mee om te gaan mits ze beide talen goed kennen.” (enquête 12)

“Niet optimaal, maar ook heel begrijpelijk en ook niet erg” (enquête 20)

“Het streven is om de talen zuiver aan te bieden, zodat grammatica en vocabulaire duidelijk zijn per taal. Alleen de realiteit is, dat het vaak door elkaar loopt. Zodra mijn kind Nederlands praat of er andere Nederlanders zijn, ben ik geneigd om Nederlands te praten. Mijn poging om het op Duits te houden, eindigt vaak in gemengde zinnen ☹” (enquête 28).

De enquêtes die een negatieve attitude weergeven zijn enquête nummer 2, 4, 5, 8, 14, 16, 17, 19, 21, 22, 24, 27 en 29. Voorbeelden van een negatieve attitude zijn:

“Dat lijkt op het eerste gezicht vreemd, kan een kind beide talen als afzonderlijke talen leren wanneer ze als één taal gebruikt worden?” (Enquête 2)

“Ik vind dat je het niet in 1 zin moet gebruiken, dat is verwarrend en gewoon niet correct.” (enquête 5).

“Wij zijn allebei psychologen en ons ervan bewust dat ons zoontje het beste leert de talen te (onder)scheiden als wij consistent in ons taalgebruik zijn.” (enquête 17)

“Een gemiste kans; een ‘mengtaal’ is geen taal en dus leert je kind uiteindelijk niets.” (enquête 22)

“Als kinderen de twee talen niet tenminste redelijk kunnen scheiden krijgen ze het moeilijk als ze in een niet-tweetalige omgeving zijn (bijv. familie)” (enquête 24).

Bij vraag 6 wordt direct naar de attitude ten opzichte van codewisseling gevraagd. De meerderheid van de ondervraagden heeft een negatieve attitude ten opzichte van codewisseling. Het gescheiden aanbieden van talen wordt als positief beschouwd, terwijl het gemengd aanbieden van de talen soms als schaamtevol wordt ervaren, zoals het voorbeeld van enquête 28 laat zien. Een kleiner percentage van de ondervraagden (19 %) is overwegend positief tot positief. Vooral de opvoeding zonder dwang wordt als positief punt genoemd, terwijl ook bij deze ondervraagden vaak negatieve aspecten van codewisseling naar voren komen.

Vraag 7: Als uw kind(eren) een zin gebruiken als “The cat krijgt eten”, hoe zou u reageren?

- A: U vraagt om opheldering in uw eigen taal
- B: U herhaalt de uiting door middel van een vraag/gok in uw eigen taal
- C: U herhaalt de uiting in uw eigen taal
- D: U vervolgt het gesprek en accepteert de uiting van uw kind
- C: U wisselt zelf van taal

De antwoorden geven weer hoe de ouder reageert op de gecodewisselde uiting van hun kind. De meeste ouders geven één antwoord, maar zeven respondenten meerdere opties hebben aangekruist.

De ouder vraagt om opheldering in de eigen taal	10 %
De ouder herhaalt de uiting door middel van een vraag/gok in de eigen taal	20 %
De ouder herhaalt de uiting in de eigen taal	52,5 %
De ouder vervolgt het gesprek en accepteert de uiting van het kind	12,5 %
De ouder wisselt zelf van taal	2,5 %
“Ik leg uit dat ze twee talen door elkaar gebruikt” (enquête 9)	2,5 %

82,5 % procent van de ondervraagden corrigeert een gecodewisselde uiting van hun kind. Een ruime meerderheid corrigeert door de uiting te herhalen in eigen taal, anderen corrigeren door een vraag of gok in eigen taal of door opheldering in eigen taal te vragen. Één persoon geeft aan, aan het kind uit te leggen

dat er meerdere talen gebruikt worden. Een klein percentage (12,5 %) geeft aan de uiting te accepteren. Slechts één persoon (2,5 %) geeft aan onder andere zelf van taal te wisselen.

Vraag 8: Stel dat iemand in gesprek met uw kind(eren) twee talen door elkaar gebruikt.

Wat zou u hiervan vinden?

Ook bij deze vraag zijn de antwoorden opgedeeld in een positieve, een overwegend positieve, een overwegend negatieve en een negatieve attitude ten opzichte van iemand die in gesprek met het kind codewisselt. Het percentage positieve antwoorden en overwegend positieve antwoorden bedraagt 47% en het percentage overwegend negatieve antwoorden en negatieve antwoorden is 53%. Enquête 23 heeft geen antwoord ingevuld en is bij deze vraag niet geïnccludeerd in het onderzoek.

De enquêtes met nummer 7, 10, 13 en 15 geven een positieve attitude weer. Voorbeelden van een positieve attitude zijn:

“Ik vind dat prima. Dat doe ik zelf ook. Er is niets mis mee. Voor mijzelf makkelijker, bijvoorbeeld [...] “lekker” heb ik niet in Pools” (enquête 10).

“Er is niets mis met code-switching.” (enquête 13).

“Ik zou het niet erg vinden. Maar als er grammaticale fouten gemaakt worden ga ik wel verbeteren.” (enquête 15)

De respondenten uit de pilot-enquête en enquête nummer 3, 5, 20, 24, 25, 27, 28, 29, 30 en 32 zijn overwegend positief. Voorbeelden van een overwegend positieve attitude zijn:

“Als het in 1 zin is zou ik die persoon vragen om dat niet te doen. Als dat in twee aparte zinnen is: Prima!” (enquête 5)

“Als dat incidenteel gebeurt vinden wij het geen probleem. Scherpt misschien het bewustzijn. Als het structureel gebeurt zouden we er iets van zeggen [...]” (enquête 24)

’Niet handig, vaak wel grappig” (enquête 28)

De enquêtes die een overwegend negatieve attitude tonen zijn enquête nummer 2, 12, 26 en 31.

“Jammer, maar eenvoudig te corrigeren” (enquête 2)

“Mijn voorkeur gaat er naar uit dat er één taal gesproken wordt. Als het kind beide talen goed kent vind ik het minder bezwaarlijk dan als dat niet het geval is. Ik zou in ieder geval nagaan of het kind het begrepen heeft of vragen of de persoon de taal wil gebruiken die het kind het beste kent” (enquête 12).

“Al het kind nog heel jong is, dan zou ik vragen om een taal (het liefst de moedertaal) te gebruiken ipv twee talen door elkaar” (enquête 26).

Enquêtes die een negatieve attitude uitdragen zijn enquête nummer 1, 4, 6, 8, 9, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 21, en 22. Voorbeelden van een negatieve attitude zijn:

“Ik zal erop wijzen en proberen het tot een minimum te beperken” (enquête 4)

“Dit is weleens het geval bij de opa’s en oma’s. Zij spreken af en toe Nederlands, omdat ze denken dat het makkelijker is voor ons kind. Wij spreken hen er dan op aan en vragen dan vriendelijk of ze echt alleen maar Arabisch/ Berbers met haar spreken.” (enquête 6)

“I would not like it. Languages should be used at their best. “the cat krijgt eten” does not belong to English, nor Dutch” (enquête 14)

“Niet handig, Omdat het kind geen onderscheid tussen de talen leert maken” (enquête 16)

Uit de resultaten van vraag 8 blijkt dat de attitude ten opzichte van codewisseling een stuk minder negatief is dan vraag 5 en 6: een kleine meerderheid van de respondenten geeft aan een negatieve attitude ten opzichte van het codewisselen te hebben, wanneer een ander in gesprek met hun kind is. 39 % van de respondenten geeft aan positief of overwegend positief ten opzichte van codewisselen te staan.

Vraag 9: Welke aspecten in de meertalige opvoeding vindt u verder van belang?

Bij de analyse van deze vraag zijn alleen de voor dit onderzoek relevante antwoorden opgenomen. In enquêtes 14, 17 en 31 wordt nogmaals benadrukt door de respondenten dat het belangrijk is om de talen gescheiden aan te bieden, en hier consistent in te zijn. Dit spreekt de onderzoeksresultaten van Noguchi tegen, die aangeeft dat flexibiliteit in de meertalige opvoeding van belang kan zijn (§1.2.2). Het laat zien dat er een verschil is tussen de negatieve attitude van de ouders ten opzichte van het gebruik van codewisseling in de meertalige opvoeding en de positieve kijk vanuit de wetenschap op codewisseling.

Andere relevante opmerkingen zijn:

“De meeste boeken die ik over dit onderwerp heb gelezen (tweetalig opvoeden van kinderen) schetsen een te positief beeld over de resultaten ervan. De praktijk is veel lastiger. Daarnaast is mijn persoonlijke indruk dat kinderen die de niet-dominante taal via hun moeder leren, eerder actief die taal gebruiken dan kinderen die de taal via hun vader leren (zoals bij ons het geval is).” (enquête 8)

“Dat andere mensen gaan begrijpen dat voor mij is belangrijk om mij kind tweetalig opvoeden (soms op schoolplein andere ouders hebben daar kritiek). Maar mijn kind kan met mijn familie communiceren dat vind ik erg fijn. Ik vind grappig dat hier, in Nederland wil zij met mij niet of weinig Pools praten maar in Polen het liefst Pools” (enquête 10).

“Begrip van buiten voor code-switching. Begrip van buiten over de voordelen van tweetaligheid” (enquête 13).

“Het kind moet zelf kunnen kiezen tegen wie hij welke taal spreekt. Er moet ruimte zijn voor experimenteren” (enquête 15).

“Dat kinderen het niet als dwang maar als natuurlijk ervaren, en als volstrekt normaal. Je moet kinderen vooral de toegevoegde waarde laten zien [...] (enquête 24).

In deze enquêtes komt de ervaring van opvoeders overeen met de wetenschappelijke onderzoeksresultaten. Zo geeft de respondent uit enquête nummer 8 aan dat de verwerving van talen niet altijd automatisch verloopt en dat de praktijk lastig kan zijn. Dit sluit aan bij de onderzoeksresultaten van Yamamoto en De Houwer (beschreven in §1.2.3), die naar voren brengen dat een meertalige opvoeding niet altijd leidt tot een evenwichtig meertalig kind.

De respondent uit enquête 10 geeft aan dat er niet altijd begrip is voor de tweetalige opvoeding. Dit sluit aan bij het onderzoek van Li Wei & Auer in §1.2.2, die aangeven dat meertaligheid tegenwoordig nog steeds als een probleem gezien wordt. Ook opvallend is dat de respondent aangeeft dat het kind haar taal aanpast aan de context. Dit ondersteunt de onderzoeksresultaten van Mueller Gathercole en Hoff en van Gardner-Chloros, beschreven in §1.1 en §1.2.2, die aangeven dat een kind uitstekend in staat is om twee talen goed van elkaar te onderscheiden en dat het kind zich aanpast aan de omgeving. In deze enquête komt naar voren dat het kind de talen op een effectieve manier weet in te zetten.

In enquête 13 noemt de respondent dat er meer begrip moet komen voor codewisseling en de voordelen van tweetaligheid. Dit antwoord benadrukt dat deze persoon de negatieve attitude ten opzichte van codewisseling ervaart in het dagelijks leven, beschreven in §1.1 door Li Wei en Auer en ook door Gardner-Chloros. De respondenten uit enquête 15 en 24 gaan in op de flexibiliteit in de meertalige opvoeding, een punt dat Noguchi ook naar voren brengt. Flexibiliteit is volgens deze onderzoeker belangrijker voor een meertalig kind dan linguïstische consistentie (zie §1.2.2).

Methodologische problemen

Na analyse van de resultaten bleek dat de vraagstelling van vraag 3 en vraag 6 in de enquête explicieter zou hebben gekund. Vraag 3 was bedoeld om te achterhalen in hoeverre het kind in contact kwam de minderheidstaal. De vraagstelling maakte echter geen onderscheid tussen contactsituaties met de minderheids- of de meerderheidstaal. Daardoor waren de antwoorden niet genoeg bruikbaar om uitspraak te doen over de hoeveelheid contactsituaties van de minderheidstaal.

Bij vraag 6 kwam uit de analyse naar voren dat bij zeven van de 32 enquêtes de vraag waarschijnlijk niet goed begrepen is (enquête nummer 1, 3, 23, 30 en 32) en mogelijk ook enquête nummer 10 en 13). De vraag lijkt hier meer te zijn opgevat als: “Wat vindt u van het gebruik van twee talen in de opvoeding?”. De antwoorden waren daardoor vaak tegenstrijdig met de gegeven antwoorden in vraag 5 en vraag 8. In enquête 1 en 3 wordt bijvoorbeeld aangegeven dat het “goed” is, terwijl uit vraag 5 en 8 een negatieve attitude ten opzichte van codewisseling naar voren komt. De antwoorden zijn daardoor niet in het onderzoek geïnccludeerd. Wellicht had een herhaling van het voorbeeld uit vraag 5 de vraag kunnen ondersteunen. Doordat vraag 8 als ‘controlevraag’ diende, kon de attitude van ouders die vraag 6 verkeerd begrepen hadden, alsnog achterhaald worden.

2.3 Discussie

De discussie geeft de interpretatie van de onderzoeksresultaten weer. De enquête belicht drie verschillende aspecten. Het antwoord op vraag 1 tot en met 4 geeft uitsluitend over de manier waarop ouders hun kind meertalig opvoeden, vraag 5 tot en met 8 gaat expliciet in op de attitude ten opzichte van codewisseling tijdens de meertalige opvoeding, en bij vraag 9 is ruimte gelaten om nogmaals een attitude te benadrukken. De interpretatie van de onderzoeksresultaten zal daarom in drie delen besproken worden, waarbij een terugkoppeling wordt gemaakt naar de onderzoeksvraag en de hypothese.

Vraag 1 tot en met vraag 4: De meertalige opvoeding in de praktijk

Vrijwel alle respondenten zijn bewust bezig met de meertalige opvoeding van hun kind(eren). Dit komt overeen met de hypothese, waarin ik veronderstel dat ouders actief bezig zijn met de meertalige ontwikkeling van hun kind.

Uit vraag 1b en 1c komt de populariteit van de OPOL methode naar voren. Meertaligheid houdt voor de meeste in dat binnen het gezin meerdere talen worden gesproken, ook bij de ouders die zelf één taal binnen het gezin spreken. Hoewel de respondenten het liefst de talen gescheiden aan het kind aanbieden, lukt dit niet in elke situatie. Dit laat zien dat zij zich ervan bewust zijn dat de OPOL methode moeilijk consistent vol te houden is, zoals Gardner-Chloros in onderzoek aantoonde (beschreven in §1.2.2).

De ouders hebben hoge verwachtingen van de mate van meertaligheid van hun kind, zij wensen vaak een volledige beheersing in twee of meer talen. Toch is veertig procent ook tevreden wanneer niet alle gesproken talen volledig verworven worden. Wellicht is de laatstgenoemde groep zich meer bewust van het feit dat een meertalige opvoeding niet automatisch leidt tot volledige meertaligheid bij het kind, zoals beschreven wordt bij Yamamoto en De Houwer in §1.2.3, of vinden zij de noodzaak om volledig meertalig te zijn minder belangrijk. Dit zou aan het doel van de meertalige opvoeding kunnen liggen. Zoals genoemd bij de resultaten van vraag 2 zou dit nader onderzocht kunnen worden.

De respondenten zijn overwegend positief over de meertalige opvoeding. Toch ondervindt het merendeel van de ondervraagden ook nadelen, waarbij het mixen van de talen door het kind als nadeel wordt genoemd. Hieruit blijkt de negatieve attitude ten opzichte van codewisseling, ook genoemd door Barron- Hauwaert in §1.2.1.

Ook komt naar voren dat meerdere ouders moeite hebben met het consequent spreken van de eigen moedertaal en dat zij bij het spreken van de eigen taal de omgeving buitensluiten. Deze nadelen lijken te ontstaan door het consequent willen doorvoeren van het gescheiden aanbieden van de talen. Dit scheiden kan als onnatuurlijk worden ervaren en voor emotionele stress zorgen, omdat het voor een onnatuurlijke taalomgeving zorgt, zoals beschreven door Noguchi in §1.2.1 en §1.2.2. Daarnaast geven ouders aan dat zij moeite hebben met het vinden van een goed balans in het gebruik van de talen. Hier lijkt een wrijving te zijn in het gebruik van de minderheids- en de meerderheidstaal.

Uit vraag 1 tot en met 4 komt naar voren dat de respondenten een positieve attitude hebben ten opzichte van de OPOL methode, en dat er een negatieve attitude heerst ten opzichte van codewisselen. Ouders zijn bewust bezig met de meertalige opvoeding van het kind en daarbij geeft de OPOL methode hen voldoende zekerheid om een hoge mate van meertaligheid bij het kind te verwachten. Uit het merendeel van de antwoorden blijkt dus dat de attitude van de ouders ten opzichte van de OPOL methode en het gebruik van codewisseling tijdens de meertalige opvoeding niet overeenkomt met de kennis uit de wetenschap. Ouders staan positief tegenover het gebruik van OPOL. Echter ervaart een aantal ouders wel de nadelen van de OPOL methode die in de onderzoeken, die beschreven zijn in § 1.2.1, naar voren komen.

Vraag 5 tot en met 8: de attitude ten opzichte van codewisseling

Uit vraag vijf komt naar voren dat veel mensen zeggen niet of nauwelijks te wisselen. Vier mensen geven aan helemaal nooit te wisselen. Dit komt waarschijnlijk niet overeen met de werkelijkheid. Volgens Gardner-Chloros is het niet-wisselen vrijwel onmogelijk (§1.2.1). Veel mensen kruisen dan ook bolletje 9 aan, dat laat zien dat zij ervaren hebben dat het onmogelijk is om helemaal niet te wisselen.

De antwoorden op vraag 5, 6 en 7 laten een negatieve attitude ten opzichte van codewisseling zien. Veel respondenten proberen het codewisselen zoveel mogelijk te vermijden. Geen van de respondenten geeft aan altijd te codewisselen. Dit geeft de negatieve attitude ten opzichte van codewisselen treffend weer, omdat geen van de ouders codewisseling als een efficiënte manier van opvoeden ziet. Ook een uiting van hun kind waarin codewisseling voorkomt, wordt door de meeste ouders gecorrigeerd. De resultaten komen overeen met de onderzoeksresultaten van Gardner-Chloros, zoals beschreven in §1.2.2, die aangeeft dat hoogopgeleide vaak een negatieve attitude ten opzichte van codewisseling hebben.

De resultaten uit vraag 8 laten een minder negatieve attitude ten opzichte van codewisseling zien dan vraag 5, 6 en 7. Mogelijk verschilt dit resultaat met de overwegend negatieve attitude die uit de vorige vragen blijkt, doordat de respondenten de mogelijke 'schade' van codewisselen kleiner inschatten als iemand van buiten het gezin incidenteel codewisselt met het kind. Ook dit zou mogelijk in verband kunnen staan met de populariteit van de OPOL methode, omdat de OPOL methode bij sommigen doet veronderstellen dat de ouder het enige linguïstische rolmodel voor het kind is, zoals beschreven in § 1.2.1.

Vraag 5 tot en met 8 maken het verschil tussen de wetenschappelijke uitkomsten en de attitude van ouders ten opzichte van codewisselen nogmaals duidelijk. De ouder vindt het onprettig om codewisseling in te zetten in de opvoeding. Het gescheiden aanbieden van talen wordt juist als bevorderend voor het taalleren gezien. Het gevolg is dat de respondenten zich vaak enigszins schuldig voelen als het scheiden van de talen niet altijd lukt. Dit komt niet overeen met de onderzoekresultaten, waaruit blijkt dat codewisseling de positiviteit ten opzichte van meertaligheid juist kan bevorderen, zoals in §1.2.2 beschreven is.

Vraag 9 Overige ervaringen in de meertalige opvoeding

Uit de antwoorden van vraag 9 komt naar voren dat de ervaring die ouders hebben met meertalige opvoeding overeenkomt met de wetenschappelijke onderzoeksresultaten. Daarentegen verschillen respondenten van mening over de mate van flexibiliteit die toegepast moet worden in de meertalige opvoeding. Door een aantal wordt expliciet benadrukt dat de consistentie in taalgebruik belangrijk is en dat zij niet openstaan voor codewisseling, terwijl anderen juist flexibel willen zijn bij het meertalig opvoeden en hiermee wel openstaan voor codewisseling. De laatstgenoemde attitude komt beter overeen met de onderzoeksresultaten van onder andere Noguchi.

2.4 Conclusie

Het empirisch onderzoek is uitgevoerd om te onderzoeken wat de attitude is van hoogopgeleide ouders ten opzichte van het gebruik van codewisseling in de meertalige opvoeding. Om de attitude te achterhalen is gebruik gemaakt van een enquête, verspreid onder 33 ouders van kinderen tot en met vier jaar oud. Uit het onderzoek wordt duidelijk dat de attitude van de meerderheid van de hoogopgeleide ouders ten opzichte van codewisseling negatief is. Deze ouders willen het liefst de talen zoveel mogelijk gescheiden aanbieden aan het kind. De populariteit van de OPOL methode komt in het onderzoek sterk naar voren: bijna alle ouders geven aan dat zij binnen het gezin consistent één taal per ouder proberen te spreken tegen het kind.

De respondenten zijn bewust bezig met de meertalige opvoeding en zij hebben hoge verwachtingen wat betreft de taalbeheersing in de verschillende talen. De respondenten zijn positief over de meertaligheid van hun kind en zien het vaak als een toevoeging in de opvoeding. Als negatief punt wordt onder andere het mixen van de talen door het kind genoemd, en veel van de respondenten zouden dan ook hun kind corrigeren wanneer deze zou codewisselen. De negatieve attitude ten opzichte van codewisselen wordt in deze antwoorden nogmaals benadrukt.

De resultaten uit het empirisch onderzoek komen overeen met de resultaten uit de onderzoeken beschreven in §1.2.1 en §1.2.2. De positieve attitude ten opzichte van de OPOL methode, en de negatieve attitude ten opzichte van codewisseling tijdens de opvoeding die in het empirisch onderzoek naar voren komen, geven een verschil weer tussen de positieve resultaten vanuit de wetenschap op het codewisselen en de negatieve attitude ten opzichte van codewisselen in de praktijk van de meertalige opvoeding.

Zoals §1.2.3 beschreef, geeft de OPOL methode niet de meest effectieve resultaten voor een meertalige opvoeding. Toch prefereren de meeste respondenten deze methode. Een mogelijk oorzaak hiervan zou kunnen zijn dat zij onvoldoende op de hoogte zijn van factoren die de meertalige verwerving positief beïnvloeden. Om hier wetenschappelijk gegronde uitspraken over te kunnen doen zou er een nader onderzoek nodig zijn.

Toch zijn er ook een aantal respondenten uit het onderzoek positief over codewisselen. Ouders noemen vooral de sensitiviteit als belangrijk punt in de opvoeding, een punt dat Nuguchi ook naar voren brengt in §1.2.1. Deze ouders geven vaak aan dat codewisselen een handige manier van communiceren is en dat zij het niet als schadelijk voor de taalverwerving ervaren.

Een drietal ouders geven aan thuis uitsluitend de minderheidstaal te spreken, terwijl uit de in het Nederlands ingevulde enquête duidelijk wordt dat ook tenminste één ouder de meerderheidstaal spreekt. Dit is volgens Yamamoto en De Houwer de meest effectieve opvoedmethode, omdat de kinderen dan de grootste kans hebben op actieve meertaligheid.

Opvallend is dat veel ouders ondanks de bewuste meertalige opvoeding, toch niet de meest effectieve opvoeding kiezen. Mogelijk zou dit kunnen komen doordat ouders onvoldoende op de hoogte

zijn van de uitkomsten van wetenschappelijke onderzoeken en de effectiviteit van codewisselen. Wellicht zou een betere voorlichting over de meertalige opvoeding hierbij kunnen helpen. Verder onderzoek zou kunnen uitwijzen op welke manier ouders zich laten voorlichten over de meertalige opvoeding. Ook zou onderzocht kunnen worden in hoeverre de informatie van de voorlichting de uitkomsten van modern onderzoek bevat.

De onderzoeksmethodiek in de vorm van een enquête bleek een effectieve manier om de attitude van ouders te achterhalen. Met uitzondering van vraag 3 en vraag 6, die explicieter geformuleerd hadden kunnen worden, waren de vragen helder en duidelijk voor de respondenten waardoor de gewenste antwoorden werden verkregen. Ook over de respons was ik tevreden, het heeft de representativiteit voor de totale onderzoeksgroep doen toenemen.

Literatuurlijst

- Auer, P., & Wei, L. (2007). *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*. Berlijn: Mouton de Gruyter.
- Barron- Hauwaert, S. (2004). *Language Strategies for Bilingual Families: The One-Parent-One-Language Approach*. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Bossers, B., Kuiken, F. & Vermeer, A. (2015). *Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Gardner-Chloros, P. (2009). *Code-Switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Houwer, A. de. (2007). Parental language input patterns and children's bilingual use. *Applied Psycholinguistics* (28), 411–424. doi: 10.1017.S0142716407070221.
- Juan-Garau, M. & Pérez-Vidal, C. (2001). Mixing and pragmatic parental strategies in early bilingual acquisition. *Journal of Child Language*, 28(1), 59-86.
- Lanza, E. (1997). *Language Mixing in Infant Bilingualism*. Oxford: Clarendon Press
- Li Wei. (1998). The 'why' and 'how' questions in the analysis of conversational code-switching. In P. Auer (Red.), *Code-Switching in Conversation* (pp. 156-179). London: Routledge.
- Matras, Y. (2009). *Language contact*. Cambridge: Cambridge University Press
- Mueller Gathercole, V. C, & Hoff, E. (2006). Input and the Acquisition of Language: Three Questions. In E. Hoff & M. Shatz (Red.), *Blackwell Handbook of Language Development* (pp. 107-127). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Noguchi, M.G., (1996). The Bilingual Parent as Model for the Bilingual Child. *Policy Science*, 245-261.
- Penninx, R., Münstermann, H. & Entzinger, H. (1998). *Etnische minderheden en de multiculturele samenleving*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Takeuchi, M. (2006). The Japanese Language Development of Children through the 'One Parent–One Language' Approach in Melbourne. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 27 (4), 319-331. doi: 10.2167/jmmd441.1.
- Wanrooij, K. (2015). *Distributional learning of vowel categories in infants and adults* (Proefschrift). Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Yamamoto, M. (2001). Language Use in Interlingual Families. *Bilingual Education and Bilingualism*, 30. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd.

Bijlage I   Enquête meertalige opvoeding

Beste ouder,

Hierbij zou ik willen vragen of u een enquête wilt invullen over de meertalige opvoeding van uw zoon(s) en/of dochter(s). In deze enquête wil ik graag uw mening weten over verschillende aspecten van de meertalige opvoeding. De vragenlijst bestaat uit negen open en gesloten vragen.

Ik voer dit onderzoek uit in het kader van mijn bachelorscriptie voor de opleiding Nederlandse Taal en Cultuur aan de Universiteit Utrecht. De ingevulde enquêtes zullen anoniem verwerkt worden en op geen enkele andere manier worden verspreid.

Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer 15 tot 20 minuten in beslag nemen. Zou u de vragenlijst voor 25 april willen invullen en teruggeven?

Mocht u nog vragen hebben, dan hoor ik het graag.

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Lisa Lam

0622602604

l.m.lam@students.uu.nl

Enquête meertalige opvoeding

Wat is de leeftijd van uw kind(eren)?

Welke talen worden er gesproken binnen het gezin?

Wat is uw moedertaal?

Wat is de hoogst genoten opleiding binnen het gezin?

- Geen/ lager- of basisonderwijs
- Vmbo/ mavo/ lbo
- Mbo (mts, meao)
- Havo
- Vwo
- Hbo
- Wo

Vraag 1a : Voedt u uw kind(eren) bewust meertalig op?

Ja/ Nee

Vraag 1b: Wat is volgens u een meertalige opvoeding?

Vraag 1c: Kunt u uitleggen op wat voor manier u uw kind(eren) meertalig opvoedt?

Vraag 2: Wat zijn uw wensen met betrekking tot de taalbeheersing van uw kind(eren)?

(U kunt de taal invullen en aankruisen welke optie het meest van toepassing is)

Talen	Volledige beheersing in woord en geschrift	Enige beheersing in woord en geschrift	Beheersing in woord	Beheersing van passief begrip

**Vraag 3: Op wat voor manier komen uw kind(eren) in aanraking met de talen die thuis
gesproken worden?**

(via school of kinderdagverblijf / in de woonomgeving / familie / vakantie / ...)

**Vraag 4: Wat is uw ervaring met de meertalige opvoeding tot nu toe? Kunt u voor- en
nadelen noemen?**

Vraag 5: Hoe frequent gebruikt u twee talen door elkaar in de opvoeding?

Altijd = U gebruikt zoveel mogelijk twee talen door elkaar in de opvoeding. (“The cat krijgt eten” of “ Feed the cat, hij heeft honger”.)

Nooit = U houdt strikt 1 taal per persoon aan (U spreekt bijvoorbeeld alleen Duits, en uw partner alleen Nederlands)

Altijd **Nooit**

Kunt u uw keuze toelichten?

Vraag 6: Wat vindt u van het gebruik van twee talen door elkaar in de opvoeding?

Vraag 7: Als uw kind(eren) een zin gebruiken als “The cat krijgt eten”, hoe zou u reageren?

- A: U vraagt om opheldering in uw eigen taal
- B: U herhaalt de uiting door middel van een vraag/gok in uw eigen taal
- C: U herhaalt de uiting in uw eigen taal
- D: U vervolgt het gesprek en accepteert de uiting van uw kind
- C: U wisselt zelf van taal

Vraag 8: Stel dat iemand in gesprek met uw kind(eren) twee talen door elkaar gebruikt. Wat zou u hiervan vinden?

Vraag 9: Welke aspecten in de meertalige opvoeding vindt u verder van belang?

Hartelijk dank voor uw medewerking!